

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Рада молодих учених Університету Ушинського

Історико-філологічний факультет

Кафедра всесвітньої історії та методики її навчання

«ІСТОРИЧНА НАУКА В УМОВАХ ВІЙНИ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ»

12 березня 2026 року

Збірник матеріалів

Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

Одеса, 2026

УДК: 930.2 + 930.85 + 94

DOI: <https://doi.org/10.24195/HistoricalStudies2026>

*Рекомендовано вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 13 від 30 квітня 2026 р.)*

Рецензенти:

Покась М. С. – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Атаманюк З. М. – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Історична наука в умовах війни очима здобувачів вищої освіти та молодих учених: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Одеса: Університет Ушинського, 2026. 142 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої дослідженню наступних концептуальних питань сучасної історичної науки: історія Стародавнього світу та Середніх віків, історія Нового часу, проблеми новітньої історії та сучасності, Історія дипломатії та міжнародних відносин, історія війн та військової справи. А також матеріали в сфері методики навчання історичних дисциплін в закладах освіти, що значно розширює дослідницькі межі.

Матеріали, подані у збірнику будуть корисними для науковців, освітян та всіх хто прагне вдосконалити освітній процес та сприяти розвитку сучасної історичної науки.

**«Історична наука в умовах війни очима здобувачів вищої освіти
та молодих учених»**

12 березня 2026 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

Красножон Андрій Васильович – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Кон Олена Олександрівна – декан історико-філологічного факультету ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кандидат філологічних наук, доцент кафедри словянського мовознавства.

Ковальський Станіслав Валентинович – кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Окорокова Віра Вікторівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Добролюбська Юлія Андріївна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Яновська Лариса Григорівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Зміст		
Історія Стародавнього світу та Середніх віків		
Гузєря С. Ю.	До критичного перегляду карнавальної концепції М. М. Бахтіна	8
Дабіжа О. С.	Місце ронінів у японському суспільстві	15
Жимолостнова В. В.	Елліністичні освітні моделі та розвиток архітектурної освіти в середньовічному арабо-ісламському світі	19
Історія Нового часу		
Беляков Д.	«В Ялті не буває зими»: погода й клімат Криму в текстах мандрівників кінця XVIII – початку XX ст.	27
Добролюбська Ю. А.	Міхаель Константінос – грецький лікар та історик медицини XVIII століття	29
Єклема М. А.	Конфесійна історіографія марійних центрів Речі Посполитої: досвід о. Вацлава Новаковського	33
Русєв І. І.	Історіографічний аспект трансформації ролі самурайства в японському суспільстві доби періоду Мейдзі	37
Теплякова Є. Е.	Єзуїтські місії в новій Франції як простір міжкультурної взаємодії XVII ст.	40
Шевченко О. Ю.	Аболіціонізм у США в середині XIX ст.: ідеологічні засади та основні етапи руху	46
Проблеми Новітньої історії та сучасності		
Бессонов Р. О.	Передумови і створення британського Арабського бюро в роки Першої світової війни	52
Нікорчук А. Д.	Кінець «Братерства і єдності»: Демонтаж культу особистості Тіто	56

Нікорчук А. Д.,
здобувач третього року навчання
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету історії та філософії
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)

КІНЕЦЬ "БРАТЕРСТВА І ЄДНОСТІ": ДЕМОНТАЖ КУЛЬТУ ОСОБИСТОСТІ ТІТО

Постать Йосипа Броза Тіто залишається одним із найбільш неоднозначних символів у сучасній історії Балкан. На тлі розпаду Югославії та подальших національних конфліктів, феномен "югостальгії" та збереження культу Тіто вказують на глибокий суспільний запит на стабільність і соціальний добробут, які асоціюються з його епохою. Дослідження трансформації його образу — від "світського святого" до символу порушень прав людини - дозволяє зрозуміти процеси формування історичної пам'яті в постсоціалістичних країнах.

Йосип Броз Тіто — лідер, якому вдалося не лише перетворити Югославію на індустріальну країну із середнім рівнем доходу, а й створити унікальну модель "соціалізму з людським обличчям". Протягом десятиліть його політика "братерства і єдності" була фундаментом багатонаціональної держави. Проте сьогодні ставлення до нього коливається між обожнюванням і рішучим запереченням.

У той час як одні вбачають у ньому "велику людину з народу" та найвидатнішого діяча в історії своїх націй, інші наголошують на репресіях, придушенні прав людини та неконституційності використання його імені в назвах сучасних вулиць. Дана стаття аналізує стан сучасної пам'яті про Тіто, процеси демонтажу його культу особистості та збереження його символічної присутності в публічному просторі країн колишньої Югославії.

Тіто вважається заслугою у перетворенні Югославії з бідної країни на країну із середнім рівнем доходу, яка зазнала значних покращень у правах жінок, охороні здоров'я, освіті, урбанізації, індустріалізації та багатьох інших сферах людського та економічного розвитку. Опитування 2010 р. показало, що аж 81% сербів вважають, що життя було кращим за Тіто[6]. Тіто також посів перше місце в опитуванні « Найвеличніший хорват », яке було проведено у 2003 р. хорватським щотижневим новинним журналом Nacional[5].

За його життя, і особливо в перший рік після його смерті, кілька населених пунктів було названо на честь Тіто; деяким з них згодом повернулися їхні первісні назви. Наприклад, Подгориця, колишня Тітоград (хоча міжнародний аеропорт Подгориці досі позначається кодом TGD), та Ужице, раніше відоме як Тітово Ужице, яке повернулося до своєї первісної назви в 1992 р. Вулиці в Белграді, столиці, також повернулися до своїх первісних назв, що були до Другої світової війни та до комунізму. У 2004 р. статуя Броза, встановлена Антуном Августинчичем у його рідному місті Кумровець, була обезголовлена внаслідок вибуху[1]. Згодом її було відремонтовано. Двічі у 2008 р. на тодішній площі маршала Тіто в Загребі (з 2017 р. – площі Республіки Хорватія) відбувалися протести, організовані групою під назвою «Коло за площу» (*Krug za Trg*) з метою змусити міську владу перейменувати її на попередню назву, тоді як контрпротест, організований Громадянською ініціативою проти усташизму (*Građanska inicijativa protiv ustaštva*), звинуватив «Коло за площу» в історичному ревізіонізмі та неофашизмі[9]. Президент Хорватії Степан Месич розкритикував демонстрацію за зміну назви[11].

У хорватському прибережному місті Опатія головна вулиця (також найдовша вулиця) досі носить ім'я маршала Тіто. Річка, третє за величиною місто Хорватії, також відмовляється змінювати назву однієї з площ у центрі міста, названої на честь Тіто. Вулиці, названі на честь Тіто, є в численних містах Сербії, переважно на півночі країни (Воєводина). Одна з головних вулиць у центрі Сараєво називається вулицею маршала Тіто, а статуя Тіто в парку перед університетським кампусом (колишня казарма ЮНА «Маршал Тіто») на Маріїн-Дворі — це місце, де боснійці досі вшановують пам'ять Тіто. Найбільший пам'ятник Тіто у світі, заввишки близько 10 м (33 фути), знаходиться на площі Тіто (словенською: *Titov trg*), центральній площі у Велене, Словенія[2]. Одним з головних мостів у другому за величиною місті Словенії, Маріборі, є міст Тіто (словенською: *Titov most*)[8]. Центральна площа в Копері, найбільшому словенському портовому місті, називається площею Тіто. Астероїд головного поясу 1550 Тіто, відкритий сербським астрономом Мілорадом Б. Протичем у Белградській обсерваторії в 1937 р., був названий на його честь[15, р. 123].

Виникає велика кількість запитань, чому ця постать і досі має таку шалену популярність серед колишніх країн Югославії. Хорватська історикиня Мар'яна Белаї стверджує, що деякі люди в Хорватії та інших частинах колишньої Югославії пам'ятають Тіто як свого роду світського

святого, згадуючи, як деякі хорвати тримають портрети католицьких святих разом із портретом Тіто на своїх стінах як спосіб вселити надію[13,р.78]. Практика написання листів до Тіто продовжилася і після його смерті, і кілька веб-сайтів у колишній Югославії були повністю присвячені як форуми для людей, щоб надсилати йому посмертні листи, в яких вони часто пишуть про особисті проблеми [13,р.78].

Щороку 25 травня кілька тисяч людей з колишньої Югославії збираються в рідному місті Тіто, Кумровці[7], та в місці його спочинку, Будинку квітів[12], щоб вшанувати його пам'ять та відсвяткувати День молоді колишньої країни, який в югославську епоху був одним з найбільших щорічних святкувань і відзначався Естафетою молоді з обіцянкою на день народження Тіто. М. Белай вважає, що значна частина посмертної привабливості культу Тіто зосереджена навколо образу пересічної людини Тіто та його образу «друга» для простих людей, на відміну від того, як Сталін зображувався у своєму культі особистості як холодна, відчужена, богоподібна фігура, чиї надзвичайні якості відрізняли його від звичайних людей [13,р.77]. Більшість тих, хто приїжджає до Кумровця 25 травня, щоб поцілувати статую Тіто, — жінки [13,р.84-85].

М. Белай стверджує, що привабливість культу Тіто сьогодні зумовлена не стільки комунізмом, зазначаючи, що більшість людей, які приїжджають до Кумровця, не вірять у комунізм, скільки ностальгією за Югославією Тіто та прихильністю до «звичайної людини», яка стала великою [13,р.87]. Тіто не був хорватським націоналістом, але той факт, що Тіто став найвідомішим хорватом у світі, будучи лідером Руху неприєднання та вважаючись важливим світовим лідером, вселяє гордість у певних колах Хорватії [13,р.81, 87].

Це відчуття причетності до великої спільної історії та повага до постаті Тіто знаходять своє практичне втілення в сучасних ритуалах пам'яті. Яскравим прикладом є щорічна естафета «Братерство та єдність», що організовується в Чорногорії, Північній Македонії та Сербії. Вона символічно завершується 25 травня у белградському «Будинку квітів», де спочиває маршал. Водночас активісти зі Словенії, Хорватії та Боснії і Герцеговини спрямовують свій забіг до Кумровця — малої батьківщини Тіто. Ця сучасна естафета є не просто спортивним заходом, а прямою рефлексією на югославську «Естафету молоді», перетворюючи колишнє державне свято на добровільний акт колективної ностальгії та вшанування лідера, який вивів "звичайну людину" на світову арену[4].

Варто зазначити, що далеко не всі міста підтримують ідеї повернення подібної спадщини. У роки після розпаду Югославії історики почали наголошувати на тому, що права людини в Югославії за часів Тіто були придушені [14,р.193], особливо в перше десятиліття до розколу Тіто-Сталіна. 4 жовтня 2011 р. Конституційний суд Словенії визнав неконституційним рішення 2009 р. про перейменування вулиці в Люблянці на честь Тіто[3].

Хоча кілька громадських місць у Словенії (названих у югославський період) вже носять ім'я Тіто, щодо питання перейменування ще однієї вулиці суд постановив, що: Ім'я «Тіто» символізує не лише звільнення території сучасної Словенії від фашистської окупації у Другій світовій війні, як стверджує інша сторона у справі, але й серйозні порушення прав людини та основних свобод, особливо в десятиліття після Другої світової війни[10]. Але суд чітко заявив, що метою перегляду було «не винесення вироку Тіто як постаті чи його конкретним діям, а також не історичне зважування фактів та обставин»[3]. У Словенії є кілька вулиць та площ, названих на честь Тіто, зокрема *площа Тіто* у Велені, на якій встановлено 10-метрову статую.

Аналіз сучасного стану пам'яті про Йосипа Броза Тіто дозволяє зробити такі висновки:

Попри демонтаж офіційного культу, Тіто зберігає високий рівень підтримки серед населення (зокрема, 81% сербів вважають період його правління кращим часом для життя). Ставлення до Тіто розділяє громадськість: у деяких містах (наприклад, Подгориця, Белград) топоніми повернули до первісних назв, тоді як інші (Опатія, Рієка) принципово зберігають назви на честь маршала. Для багатьох Тіто став символом ностальгії за "золотим віком", де його образ сприймається як фігура "друга" для простої людини, що різко контрастує з холодними культурами інших диктаторів. Сучасні судові та політичні інституції (зокрема в Словенії) все частіше визнають ім'я Тіто символом порушень прав людини, що веде до юридичних заборон на нові вшанування його пам'яті. Традиції, такі як День молоді та естафета "Братерства та єдності", продовжують існувати як приватні ініціативи, збираючи тисячі людей у Кумровці та Будинку квітів.

Література

1. "Bomb Topples Tito Statue". The New York Times. 28 December 2004. <https://www.nytimes.com/2004/12/28/world/world-briefing-europe-croatia-bomb-topples-tito-statue.html> . (Last access: 12.02.2026).

2. "Monument of Josip Broz". Tourist Information and Promotion Center Velenje. <https://web.archive.org/web/20121208211813/http://www.velenje-tourism.si/en/307> (Last access: 12.02.2026).
3. "Naming Street After Tito Unconstitutional". Slovenia Times. 5 October 2011. Archived from the original on 21 December 2018. <https://web.archive.org/web/20181221230506/http://www.sloveniatimes.com/naming-street-after-tito-unconstitutional> (Last access: 17.02.2026).
4. "Relay for Tito leaves Montenegro en route to Belgrade". Balkan Insights. 3 May 2013. <https://balkaninsight.com/2013/05/03/relay-for-tito-leaves-montenegro-en-route-to-belgrade/> (Last access: 02.03.2026).
5. Robert Bajruši. "Tito je jedini hrvatski državnik koga je svijet prihvaćao kao svjetsku ličnost" [Tito is the only Croatian statesman accepted by the world as a global personality]. Nacional (in Croatian). 6 January 2004. <https://arhiva.nacional.hr/clanak/13694/tito-je-jedini-hrvatski-drzavnik-koga-je-svijet-prihvacao-kao-svjetsku-licnost> (Last access: 27.02.2026).
6. "Serbia Poll: Life Was Better Under Tito". Balkan Insight. 24 December 2010. Retrieved 23 January 2021. <https://balkaninsight.com/2010/12/24/for-simon-poll-serbians-unsure-who-runs-their-country/> (Last access: 30.12.2025).
7. "Several Thousand Admirers of Tito Celebrate Day of Youth in Kumrovec". Total Croatia News. 21 May 2022. <https://web.archive.org/web/20221022150805/https://www.total-croatia-news.com/lifestyle/63024-several-thousand-admirers-of-tito-aelebrate-day-of-youth-in-kumrovec> (Last access: 12.02.2026).
8. "Slovenia-Maribor: Tito's Bridge (Titov most)". Maribor. <https://web.archive.org/web/20140414084430/http://maribor-pohorje.si/tito-s-bridge.aspx> (Last access: 12.02.2026).
9. "Spremni smo braniti antifašističke vrijednosti RH". Dalje. 13 December 2008. Archived from the original on 7 May 2012. <https://web.archive.org/web/20120507203035/http://dalje.com/hr-zagreb/spremni-smo-braniti-antifasisticke-vrijednosti-rh/214432> (Last access: 19.02.2026).
10. "Text of the decision U-I-109/10 of the Constitutional Court of Slovenia, issued on 3 October 2011, in Slovene". Archived from the original on 26 October 2014. <https://web.archive.org/web/20141026195013/http://odlocitve.us-rs.si/usrs/us-odl.nsf/o/AB6C747BE8DF7AF3C125791F00404CF9> (Last access: 12.02.2026).
11. "Thousands of Croats demand Tito Square be renamed". SETimes. 11 February 2008. Archived from the original on 15 June 2011.

https://web.archive.org/web/20110615175324/http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/newsbriefs/setimes/newsbriefs/2008/02/11/nb-10 (Last access: 19.02.2026).

12. "Zimski vrt s prostorima za rad i odmor Josipa Broza Tita posjećuju brojni gosti, evo što se nalazi u 'Kući cvijeća' i kada je sagrađen mauzolej" 14 November 2022. <https://slobodnadalmacija.hr/mozaik/zivot/zimski-vrt-s-prostorima-za-rad-i-odmor-josipa-broza-tita-posjecuju-brojni-gosti-evo-sto-se-nalazi-u-kuci-cvijeca-i-kada-je-sagrađen-mauzolej-1240740> (Last access: 17.02.2026).

13. Belaj, Marijana (2008). "'I'm not religious, but Tito is a God': Tito, Kumrovec, and the New Pilgrims". In Margry, Peter Jan (ed.). *Shrines and Pilgrimage in the Modern World: New Itineraries into the Sacred*. Amsterdam: Amsterdam University Press. (Last access: 12.02.2026).

14. Cohen, Bertram D.; Ettin, Mark F.; Fidler, Jay W. (2002). *Group Psychotherapy and Political Reality: A Two-Way Mirror*. International Universities Press. (Last access: 20.02.2026).

15. Schmadel, Lutz D. (2007). "(1550) Tito". *Dictionary of Minor Planet Names*. Springer Berlin Heidelberg. (Last access: 27.02.2026).

DOI: <https://doi.org/10.24195/HistoricalStudies2026-61-64>

Семко Я. С.

кандидат філософських наук, доцент
кафедри мистецтвознавства та загально-гуманітарних дисциплін

Міжнародного гуманітарного університету

(м. Одеса, Україна)

orcid.org/0000-0002-0704-567X

«СУСПІЛЬСТВО СПОЖИВАННЯ» ЯК КОНЦЕПТ-ДОМІНАНТА У ТВОРІ ФРЕДЕРІКА БЕГБЕДЕРА «99 ФРАНКІВ»

У творі Фредеріка Бегбедера «99 франків» концептом-домінантою, вираженим словосполученням-темою, служить «суспільство споживання». Це поняття – одна з характеристик сучасного суспільства, яке все більшою мірою виявляється організованим на основі принципу споживання [1, с. 705]. Суспільство споживання робить людину залежною, несамотійною, в ній знижується її відповідальність. Моральні цінності суспільства споживання заперечують необхідність всебічного розумового, морального та духовного розвитку, а це веде до обдурювання, деградації людей як особистостей, занепаду масової культури, а також спрощує маніпулювання свідомістю [1, с. 706].

Наукове видання

**«ІСТОРИЧНА НАУКА В УМОВАХ ВІЙНИ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ»**

Збірник матеріалів
Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

м. Одеса, 12 березня 2026 р.

Електронне видання. Підписано до друку 01.05.2026 р.
Формат 60 x 90 1/16 Умовн. друк. арк. 8,7
Наклад – 150 прим.